

กพย. กับ ก้าวใหม่ของ “การใช้ยาสมเหตุผลในชุมชน”

“การใช้ยาอย่างสมเหตุผล” (Rational Drug Use - RDU) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของนโยบายแห่งชาติด้านยาของประเทศไทยสืบเนื่องมาตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มต้นจัดทำนโยบายแห่งชาติด้านยาฉบับแรก ในปี 2524

ที่มาของการให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้เกิดขึ้นจากข้อเสนอแนะขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่เสนอไว้ใน การประชุมสมัชชาอนามัยโลก ครั้งที่ 28 เมื่อปี 2518 โดยองค์การอนามัยโลกกระตุ้นให้ประเทศสมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดทำนโยบายแห่งชาติด้านยา (National Drug Policy) เพื่อประกันว่าจะมีการบริหารจัดการด้านยาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ยาอย่างสมเหตุผล และกระจายยาในบัญชียาหลักแห่งชาติต่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม โดยเรื่องของการใช้ยาอย่างสมเหตุผลเป็น 1 ใน 9 ด้าน ขององค์ประกอบที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของนโยบายแห่งชาติด้านยา¹

¹ คณะกรรมการจัดทำรายงานระบบยาของประเทศไทย 2563 นโยบายแห่งชาติด้านยาในระบบยาของประเทศไทย 2563. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2563.

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนเรื่อง “การใช้ยาอย่างสมเหตุผล” ได้เกิดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในระดับประเทศรองรับอย่างชัดเจนในปี 2559 หลังจาก กระทรวงสาธารณสุข ได้ประกาศนโยบายส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ภายใต้แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) และบรรจุนโยบายฯ ดังกล่าวในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีด้านสาธารณสุข เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2559

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ยังจำกัดอยู่เฉพาะสถานพยาบาลของรัฐ ส่วนสถานพยาบาลเอกชน ร้านยา คลินิก อยู่ในระยะเริ่มต้นดำเนินการ จุดที่เสี่ยงที่สุด คือ ระบบยาในชุมชน ยังมีปัญหามาก ตั้งแต่การพบยาไม่เหมาะสมกระจายอยู่อย่างแพร่หลายในชุมชน ความรอบรู้เกี่ยวกับการใช้ยาของประชาชนอยู่ในระดับที่ต่ำมาก การโฆษณาหลอกลวงเพื่อขายยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพมีอยู่ทั่วไป และการจัดการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดยผู้รับผิดชอบยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะหยุดหรือป้องกันปัญหาได้²

ความเคลื่อนไหวอีกด้านหนึ่งที่เกิดคู่ขนานกันก็คือ เรื่องของ “การใช้ยาสมเหตุผลในชุมชน” (RDU Community) ที่เริ่มก่อรูปขึ้นหลังจากที่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้ริเริ่มโครงการส่งเสริมการใช้ยาปลอดภัยในชุมชน (RDU Community) ในพื้นที่นำร่อง และจัดทำตัวชี้วัดของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ จนกระทั่งมีการแต่งตั้ง **คณะทำงานพัฒนาระบบการใช้ยาอย่างสมเหตุผลและปลอดภัยในชุมชน** โดยกระทรวงสาธารณสุขขึ้นในปี 2560 ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดการใช้ยาอย่างสมเหตุผลในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยขยายความร่วมมือไปสู่คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) รพ.สต.ติดตาม กองทุนตำบล (สปสข.) และ ประชากรรัฐ และกลไกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาจนถึงปัจจุบัน

ศูนย์วิชาการเฝ้าระวังและพัฒนาระบบยา (กพย.) มองเห็นว่าเรื่องของ RDU Community เป็นหนึ่งในคำตอบของการจัดการปัญหาได้อย่าง “ถึงแก่น” จึงกำหนดให้เรื่องนี้เป็นหนึ่งในเป้าหมายการทำงานของ กพย. ในระยะที่ 4 (พ.ศ.2562-2564) โดยสนับสนุนการขับเคลื่อนให้เกิดการใช้ยาสมเหตุผลในชุมชน 4 ด้านหลัก จนเกิดผลความก้าวหน้าเป็นรูปธรรม ดังนี้

² ยุพดี ศิริสินสุข. กพย. กับการสนับสนุนการใช้ยาสมเหตุผลในชุมชนเพื่อไปสู่ประเทศไทยใช้ยาสมเหตุผลในยาวิพากษ์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 45 (มิถุนายน-สิงหาคม 2563) หน้า 16-17.

เป้าหมายการสนับสนุน	ผลที่เกิดขึ้น	ภาคีเครือข่ายที่เป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก
1. สนับสนุนการพัฒนาคู่มือการทำงาน RDU Community เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชน	เกิด คู่มือ “แนวทางการดำเนินงานพัฒนาระบบการใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชน” ที่เผยแพร่สู่ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชนทั่วประเทศ	กองบริหารการสาธารณสุข (กบรส.) อย. เครือข่ายสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) และ เครือข่ายโรงพยาบาลชุมชน (รพช.)
2. สนับสนุนโครงการนำร่อง การดำเนินงานพัฒนาระบบการใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชน ใน 10 พื้นที่	เกิดปฏิบัติการนำร่อง ที่นำแนวทางการดำเนินงานพัฒนาระบบการใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชน ที่นำเสนอในคู่มือฯ ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม (5 Key Activities) ไปทดลองปฏิบัติในพื้นที่	ภาคเหนือ – (1) อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ภาคอีสาน – (2) อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ (3) อำเภอวาริชภูมิ (4) อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร (5) จังหวัดหนองบัวลำภู (6) อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย (7) เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (8) อำเภอกันทรลักษ์จังหวัดศรีสะเกษ (9) อำเภอโนนคูณจังหวัดศรีสะเกษ ภาคใต้ – (10) อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
3. สนับสนุนให้การใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชน เป็น ตัวชี้วัด หนึ่งในระดับกระทรวง ดำเนินการครบทั้ง 5 ด้านในทุก ๆ จังหวัด จังหวัดละ 1 พื้นที่	ปี 2565 กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบาย RDU Province ให้ทุกจังหวัดดำเนินการพัฒนาระบบการใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชน ที่ประกอบด้วยกิจกรรมหลักครบทั้ง 5 กิจกรรม จังหวัดละ 1 อำเภอ	กระทรวงสาธารณสุข
4. สนับสนุนให้มีการถอดบทเรียนจากการทำงานเพื่อส่งเสริมการใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชน ที่สอดคล้องกับแนวทางในคู่มือฯ	ได้บทเรียนการพัฒนาระบบการใช้อย่างสมเหตุผลในชุมชน ด้วยกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม จากประสบการณ์ของ 10 พื้นที่นำร่อง	แกนนำจาก 10 พื้นที่นำร่อง และ นักวิชาการอิสระ

ติดตามความก้าวหน้าการขับเคลื่อนงาน RDU Community ทั้ง 4 ด้านดังกล่าว ได้ในจดหมายข่าว “ยาวิพากษ์” ฉบับนี้

